

Деякі історичні подробиці щодо виникнення

Києва і Києво-Печерської Лаври та її значення в краєзнавчій діяльності

Ніколи ніхто не задумувався, чому саме виникло місто Київ, чому саме наші предки обрали це місце для проживання сучасних киян. Як відомо, місто Київ виникло на берегах Дніпра. Назва його пов'язана з річкою Почайна, відділеною від Дніпра піщаною косою, в давнину означала «вода», «волога». Таким чином, природно-географічні умови давньої київської території були зручними для життя.

На території сучасного Києва перші люди з'явилися приблизно 25-30 тисяч років тому. Київ – одне з найдавніших слов'янських міст з непростю історією. Тривалий час учені сперечалися щодо питання про його походження й час заснування.

Найдавнішою теорією походження міста був переказ печерським ченцем Нестором у «Повісті временних літ» на початку XII століття давньої легенди про заснування Києва трьома братами-полянами – Києм, Щеком, Хоривом і їх сестрою Либідь.

Історія Києва складна, ще мало вивчена і на сьогодні суперечлива. Київ – «місто Володимира», воно закріпилося за територією, що знаходиться між сучасними вулицями Володимирською, Десятинною, Великою Житомирською, Михайлівською площею. Про «місто Володимира» тепер нагадують лише обриси підвалин Десятинної церкви, князівських палаців, капища, ротонди Федорівського собору, Софіївської брами на розі вулиць Володимирської та Великої Житомирської.

Площа міста Володимира займала приблизно 10 гектарів. У межах даного місця розташовані три будинки де розміщувалися навчальні заклади: училище, колишня Київська художня школа імені Шевченка (нині Національний музей історії України та середня школа №25. Час князювання Володимира Святославовича був важливим етапом в історії Давньоруської

держави. Однією з найвагоміших реформ Володимира стало утвердження християнства (православ'я) офіційною державною релігією. Володимир виділяє свої кошти на будівництво церков. Так на будівництво однієї з церков виділив десятину своїх прибутків, тому й церква дістала назву Десятинна.

Історія Києва тісно пов'язана з історією Києво-Печерської Лаври. Києво-Печерська Лавра – це духовна скарбниця і духовне місто Києва і разом з тим Києво-Печерська Лавра не може існувати без історії Києва, і коли говорити про Києво-Печерську Лавру слід зупинитися на деяких історичних чинниках виникнення Києва.

Студенти, як тільки вступили до академії, починають свій студентський шлях з Києво-Печерської Лаври. Академія завжди домовляється з керівництвом Лаври про проходження студентами тематичної екскурсії. Студенти залюбки знайомляться з історією Києво-Печерської Лаври, її визначними постатями і музеями. Краєзнавчі процеси завжди допомагають студентами більше дізнатися і про історію Києва і про відомий славетний осередок православ'я, відомий не лише в Україні, а й далеко за її межами.

Києво-Печерська Лавра – осередок православного подвижництва – відома не лише в Україні, а й далеко за її межами. На цій святій землі зберігається істинність учення і зростає духовна єдність православних.

Історія Печерської обителі, яка за висловом автора Патерика була створена «сльозами, постуванням і молитвою» наповнена чудесами, прославлена іменами подвижників, цілителів, літописців, живописців, учених, зодчих. Лавра ще з давньоруських часів стала головною святинєю нашого народу, справжньою перлиною української землі.

Засновниками Києво-Печерської Лаври вважаються преподобні Антоній та Феодосій. Деякі дослідники вважають що у 1013 році Феодосій оселився у Печері, цього року як прийнято вважати був заснований Києво-Печерський монастир. Феодосій народився у Василькові. Він ще дитиною кожного дня ходив до церкви, випікав просфорки для богослужіння.

Навчаючись у школі став читати і намагався зрозуміти біблійні оповідання. Після смерті батька Феодосій залишив сім'ю і прийшов до Києва. Антоній благословив юнака, а Никон постриг його у ченці.

Під керівництвом Феодосія освічені ченці перекладали грецькі твори, писали літописи та житія святих, збирали бібліотеки для себе та обителів. Для бідних і обездолених Феодосій побудував особливий двір з церквою. В ньому жили старці, каліки та прокажені.

Преподобний Феодосій і Антоній є основоположниками Києво-Печерського монастиря. Антоній був похований у Ближніх печерах. Канонізували його у XV ст. Існує церква Антонія Печерського у Дальніх печерах.

Мощі Феодосія, що спочатку був похований у Дальніх печерах у 1091 році були перенесені в головну Успенську церкву. Неподалік від Києво-Печерської Лаври на вулиці Цитадельній стоїть церква Феодосія Печерського. Легенда розповідає, що церква споруджена в пам'ять перенесення останків Святого Феодосія з Дальніх Печер в Успенську церкву. Нещодавно церква була відреставрована і тепер є діючим храмом.

В XI-XII ст. Києво-Печерський монастир відіграє політичну роль у культурному житті Києва та всієї Русі. Серед його ченців були відомі культурні і церковні діячі, зокрема літописці та письменники Никон, Нестор, Феодосій Печерський, художник Аліпій, лікар Агапіт. Про них та ще про багатьох діячів Києво-Печерського монастиря розповідає Києво-Печерський патерик. Всі вони багато зробили для сучасної України. А сам Патерик став найвідомішою пам'яткою давньоукраїнського письменства. М. Грушевський навіть писав, що двома найпопулярнішими українськими книгами були не «Слово о полку Ігоревім», не «Повість временних літ», а Патерик та Кобзар. Тепер різні рукописи редакції Патерика зберігаються в архівах та бібліотеках Києва, Санкт-Петербурга.

Серед відомих сьогодні є визначною постать Нестора Літописця. Наприкінці XI на початку XII ст. Нестор створив так звані агіографічні твори (розповіді про життя людей, яких церква оголосила святими).

У 1988 році на фасаді корпусу №4 Лаври було встановлено меморіальну дошку Нестору Літописцю. Неподалік від Києво-Печерської Лаври встановлено пам'ятник Нестору. Студенти Національної академії керівних кадрів і мистецтв часто проходять місцями Києво-Печерської Лаври та її відомих постатей. Особливо велика кількість студентів зупиняється меморіальної дошки Несторі Літописця. Вони покладають у підніжжя квіти, розповідають історичні дані цієї величної людини.

Протягом тисячоліття Київ – один з найдавніших центрів слов'янства, столиця могутньої держави Київська Русь і незалежної держави Україна – був осередком, навколо якого зароджувалася та формувалася українська культура. Справжньою перлиною в славному історичному вінці матері міст руських, за висловом протоієрея Печерського монастиря і дослідника Києва та його святинь Федора Титова, завжди була Печерська Лавра. Її величні й прекрасні храми незмінно приваблювали багатьох мандрівників, купців, дипломатів, учених, митців з усього світу, до якої віри чи конфесії та культури вони б не належали.

І тепер в Україні немає більш популярного центру православної віри та культури, який би так притягав своєю духовністю, таємничістю, своєю довершеною красою й Божою благодушністю, як Печерський монастир.

Започаткована у Києво-Печерському монастирі митрополитом Петром Могилою Лаврська школа, об'єднана пізніше з Братською на Подолі, стала одним з найбільших і найвідоміших вищих навчальних закладів XVII-XVIII століття не тільки слов'янського світу, а й усїєї Східної Європи. Нашадки гідно оцінили внесок цієї непересічної особи у розвиток української православної культури.

За словами митрополита Київського і всієї України, предстоятеля Української Православної Церкви Володимира в священній книзі в 2005 році

Блаженний сказав: «Протягом усієї історії Православної церкви монастирі були й донині залишаються центрами духовної просвіти, хранителями православної віри, училищами благочестя, взірцями благодійності, милосердя та християнського життя». І далі сказано «Ця свята обитель була заснована на схилах Дніпра майже тисячу років тому трудами преподобних Антонія і Феодосія Печерських».

Неможливо собі уявити Україну без Печерської Лаври – невід’ємної частини її предвіковичної і живої історії. Ступаючи на місце «откуда есть пошла русская земля» за словами відомого літописця Нестора, який спочив в Лаврських печерах, ми неначе поринаємо в святилище, яке зцілює тілесно і духовно, уповні дає відчуття гордості за високу духовну міць нашого народу.

Монастир – це не лише келії, храми і дзвіниці, це насичене духовне життя, місце, де людина прислуховується до своєї душі, прагне досягти морального очищення і внутрішнього оновлення.

Література:

1. Грушевський М. Історія української літератури. – Т.6. – Кн.2. – К., 1996. – С.157-200.
2. Дива печер лаврських / Відп. ред. В.М. Колпакова; упоряд. І.В. Жиленко.– К.: Національний Києво-Печерський історико-культурний заповідник, 2011. – 248 с.
3. Жиленко І.В. Святиня. Історія Києво-Печерської Лаври XI-XVII ст. – К., 2005. – С.144-149.
4. І монастир той подібний небу [Текст]: [фотоальбом] / Нац. Києво-Печер. іст-культ. заповідник; [авт. фото М. Андреев; авт.-упоряд. М. Забуга [та ін.]]. - Київ: Інформ.-видав. центр УПЦ, 2005. - 328 с.
5. Кагамлик С. Києво-Печерська лавра: світ православної духовності і культури (XVII-XVIII ст.): монографія / Світлана Романівна Кагамлик, Нац. Києво-Печерський історико-культур. заповідник, Київ. нац. ун-т

- ім. Т. Шевченка; відп. ред. В. М. Колпакова – Київ: Нац. Києво-Печерський історико-культурний заповідник, 2005. – 550 с.
6. Кальницький М. Б., Малаков Д. В., Юркова О. В. Нариси з історії Києва: Навч. посіб. для середніх загальноосвіт. навч. закл. – К.: Генеза, 2002. – С.13-45
 7. Києво-Печерська Лавра: Монографічне видання. К. – 2006. – 416 с.
 8. Патерик Києво-Печерський. – К., 1998. – С.205-206.